

ST. — NO. 1564. Entered as second-class matter, December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 1. SEPTEMBER (September 1, 1937).

Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave.

LETO—VOL. XXXII.

DEŽELE PRED PRAGOM NOVE SVETOVNE VOJNE

BORBA MED JAPONSKIMI IN DRUGIMI IMPERIALISTI ZA BOGASTVA NA KITAJSKEM

Sovjetska Unija sklenila s Kitajsko "ne-napadalni pakt" in vzajemnost

Anglija in Zed. države potiskane vsled svojih investicij v položaj, ki vodi v vojno

V Aziji se gre zdaj spet zato. Ko je Japonska udrila v Mandžurijo in lovila v nji kitajsko "bandje", je protestiral državni tajnik Hooverove administracije in protest je spisal tako, da bi vanj privabil Anglijo, Francijo in druge dežele, vključivši sovjetsko Rusijo, za skupno akcijo proti Japonski. Odzvala se ni nobena.

Kršitev pogodb

Devet velesil garantira nedotakljivost mej kitajске republike. Med njimi je Japonska na prvem mestu. Pa ti vzamezdaj Mandžurijo, potem še to in ono kitajsko deželo. Vse seveda radi imperialističnih motivov. V eni provinci so rude, v drugi gozdovi, v tretji polja itd. Ampak Japonska uradno vzela Kitajsko nobene province. Šla je delati le "red in mir", zato je lovila bandite in njeni drugega. "Red in mir" je zdaj tak, da mora kitajsko ljudstvo v podjarmljenih krajin delati za roparje, ki so zapadeni v japonskem kapitalizmu.

Japonska nadvlada nad Azijo

Japonska vlada je pred par leti sporočila svetu brez ovinov, da spada "Azija Azijatom". S tem je hotela reči, da spada Japonski, kajti ona je edina azijška velesila. Azija kot je bila konstituirana doslej, ni bila posebno nevarna nobeni deželi. Toda če si Japonska osvoji najvažnejše kitajske teritorije, in obylada kitajsko obrežje, bo postal močnejša kot katerakoli druga država na svetu.

Tri velesile najbolj pripravete

Največ ima igubiti na Kitajskem Velika Britanija. Direktne investicije v industriji in v posojilih ima precej nad milijardo ameriških dolarjev. Zedinjene države nimajo toliko vlog, pač pa z Azijo ogromen trgovski promet, ki ga hoče prevezeti in kontroliратi Japonska. Na tretjem mestu je Francija, ki ima v Aziji tik kitajske svojo kolonijo. Za temi tremi velesilami so v Aziji zelo zainteresirane Holandska, Belgija, Italija in še nekatere druge dežele.

Nemčija potisnjena v stran

Nemčija je bila Angliji pod kajzerjem v Aziji in posebno

Ni denarja za stanarino

Na sliki v sredini, sedeča na trotuarju, je 87-letna Sara Miller v Atlantic City, N. J.; njen 90-letni mož Solomon sedi ob zidu in se pomenuje s policijem. Bila sta izgnana iz stanovanja, ker ne moreta plačati stanarine.

ZVEZA UČITELJEV USTANOVAM TE DEŽELE "SILNO NEVARNA"

"Najbolj komunistična skupina, katere se je treba ne le varovati, ampak zatrepi dokler je čas!"

V Madisonu, Wis., je imela redno konvencijo unija učiteljev in profesorjev. Slednji je v nji več kakor prvi, ker so bolje organizirani. Imenuje se "Amer. Federation of Teachers". Ima 22,000 članov. Konvencija je sklenila dati vprašanje pridruženja k CIO na referendum. Novi odbor je za ločitev od AFL in za pristop v C. I. O.

Delegate te učiteljske zveze je v lobiji dvorane, kjer so zborovali, opazovali tudi poglavari organizacije Elks. On je profesionalni patriot. Piše se Charles Spencer Hart in njegov titel je "grand exalted ruler of the Elks". Prisluškoval je poslom med delegati in nato na banket wisconsinske podružnice "Elks", ki je imela istočasno kakor zveza učiteljev konvencijo v Madisonu. V svojem govoru pred člani svoje organizacije je "grand exalted ruler" med drugim dejal:

"Nikoli se nisem videl bolj komunistične skupine, kot so delegati unije učiteljev ... Oni so silno nevarna skupina. Ne vem, koliko takih učiteljev je vposlenih v vaši državi (v Wisconsinu), ampak jaz vas svarim pred njimi ... Izženite jih ... Zanje ne sme biti mesta v našem demokratičnem sistemu vladne ... Razbili nam bodo na-

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Stvar seveda ni smešna, kajti organizacija, kateri načeljuje "grand exalted ruler of the Elks", je že več let najfanatičnejša nasprotnica vsemu, kar označujemo za delavsko gibanje. On reprezentira takozvani srednji sloj, s kakršnim je prišel v Italiji na krmilo Mussolini in v Nemčiji Hitler. Srednji sloj se da zlahka zavesti. V tej deželi je to pokazala posebno

stavka pri Bethlehem Steel v Johnstownu. Pa tudi v Warrenu, O., v Youngstownu, O., in v mnogih drugih krajih. Za delavce je več kot koristno, ako ta dejstva zapadajo in se organizirajo proti svojim sovražnikom in "priateljem" strogo s stalščico svojih interesov, ne samo za sleponišenje.

Vreme in položaj

Ameriški multimilijonar Andrew W. Mellon v Pittsburghu, ki je prošli teden umrl, je bil eden izmed petih najbogatejših ljudi v tej deželi. Njegova imovina je segala že v milijarde, toda jo je pozneje nekaj razdelil svojcem, cerkvam, šolam itd.

Koliko znaša njegova imovina sedaj, ni še točno precenjeno, toda njegov pravnik je dan po Mellonovem pogrebnu izjavil, da je izredno visoka. Nekateri cenijo, da znaša nad pol milijarde. Svoji služinčadi je zapustil \$180,000, ostalo imovino pa

raznim ustanovam, katerim je naročil, da se naj bore proti dedčinskemu davku, če bi ga zvezna davčna oblast zahtevala. Mellon je bil z njo v boju ves čas Rooseveltove administracije, ker ga je na sodišču tožila, da ne plačuje dovolj dohodinskega davka.

Na svoja dva otroka je Mellon že v življenju prepisal za 68 milijonov dolarjev pravostenih bondov. Z nikakršno pridostajo ne bi zasluzila teh milijonov, tako pa so jima kar pačli v naročje.

Z gradnjo nove presbiterianske cerkve v predmestju

East Liberty je dal štiri milijone dolarjev. Za oljnate in druge slike je dal \$19,000,000 in za zgraditev galerije slik v Washingtonu \$10,000,000, da si s tem napravi spomenik kot "podpornik umetnosti". Od leta 1930 do 1937 je prispeval v razne takozvane dobrodelne namene nad \$70,000,000. Za volilne kampanje je trošil štotočne dolarjev.

Vsi ti zavodi, ki jih podpisajo kapitalisti, vračajo usluge s podpiranjem in zagovarjanjem izkorisčevalnega sistema.

Ogromno Mellonovo bogastvo so ustvarili delavci v nje-

Zločinstva italijanske invazije v Španiji atentat na človeštvo

Mussolinijevi generali se vežbajo v klanju Špancev za njegove prihodne osvojevalne vojne. — Tisoče ubitih in ranjenih.

V Španiji je bilo v trinajstih mesecih civilne vojne ubitih nad milijon ljudi in najmanj od tri do štiri milijone ranjenih. Ta vojna bi bila končana v par mesecih, ako je ne bi od vsega početka podprla vsled svojih imperialističnih nakan Mussolini in Hitler.

V Španiji je izgubilo življene več italijanskih vojakov kakor v Etiopiji, še veliko več pa je ranjencev, kajti tudi armada španske lojalistične vlade ima moderna vojna sredstva, ne samo Mussolinijeva Italija.

Ze nad tisoč ubitih italijanskih vojakov so prepeljali iz Španije na italijanska pokopališča. Vsaka mati ubitega vojaka dobi z Rima kolajno v priznanje za sinovo hrabrost in njih v zahvalo, ker je rodila takega sina. Nekatere plakajo in so ponosne na kolajne. Druga se vprašajo — čemu vse to? Zakaj se naši sinovi splohtijo v Španiji?

Se bolj pa protestirajo ravnici, kajti ti lahko govore, ako niso ranjeni v glavo. Pa pripovedujejo materam: "Saj sploh vedeli nismo, da nas že nevijo v Španijo! Tam pa taka vojna! Tepli smo se da je kaj, pa nič ne vemo, za koga in čemu."

Prvi po pričetku civilne vojne se je pripetilo, da je italijanska cenzura "prošli teden, po zavzetju Santanderja dovolila italijanskim listom odprtobraziti, da je vojna v Španiji proti ustanavljanju španske vladi v delavskih unijah; "priatelji delavstva" na političnih mestih, kapitalistični časopisi, predstavniki vlade itd.

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

Učiteljski poklic je v tej deželi izmed vseh profesij najslabše plačan. Pa je naravno, da se profesorji hujdejo radi tega. Vidijo, kako prejema kak Girtler stotisočake za svojo nadutost, dočim mora biti znanstvenik zadovoljen, če dobi 30 do 50 dolarjev na teden. Pa je popolnoma naravno, da so jezni na sistem, ki takšno razmerje omogoča. Omenjeni "ruler" je to zgrajanje poslušal, se razkačil in nato ozmerjal konvencijo zveze učiteljev da kaj!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska-Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE.

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz.
Business Manager Charles Pogorelee.
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.

DELAWSKI DAN 1937

Ameriška delavska federacija pravi, da bo praznovala letošnji Labor Day dne 6. septembra v znamenuju napredka. Zatrjuje, da ima tri in pol milijona članov in velike finančne vire za nadaljevanje organizatorične kampanje. Člani unij, ki so od A. F. of L. odstopile ali bile črtane, v gornjem številu niso vključeni.

C. I. O. enako izjavlja, da imajo unije pod njegovim okriljem tudi že nad tri milijone članov. V tej deželi ni bilo v unijah še nikoli toliko delavev, kot jih imata zdaj ti dve skupini. Poleg teh so še bratovščine železničarjev, ki niso pridružene nobeni skupini.

C. I. O. si je zelo stabiliziral tudi svoje finančne vire. Doslej se je moral za dohodke naslanjati največ na unijo premogarjev U. M. W., ki mu je prispevala in posodila za organizatorične kampanje v masnih industrijsih nad milijon dolarjev, in na ACW ter ILGW, ki sta tudi prispevale v posodile več sto tisočakov. Zdaj prejema C. I. O. znatne vsote tudi od novih unij, posebno od unije avtih delavev, katera trdi, da ima že 400.000 članov. Dne 30. junija je imela v blagajni nad \$400,000, ob začetku leta pa samo \$34,000. Napredek torej v članstvu in v finančah.

Klub velikemu zvišanju števila članov obeh unijskih zvez in vzič agilnim kampanjam za organiziranje ostalih delavev pa ameriško delavstvo na svoj državni delavski praznik nima vzroka, da bi se radovalo. Kajti vse organizatorične kampanje se vrše v znamenujujo boja med AFL in CIO, v katerem si ena kot druga skupina v ničemer ne prizanašata. Na konvenciji unije avtih delavev prošli teden v Milwaukeeju je John L. Lewis dejal, da je William Green izdajalec delavstva in zaveznik kapitalistov v borbi za preprečenje organiziranja ameriškega delavstva, ki hoče v uniju, ker ve, da so mu v korist v naporih za izboljšanje življenskih razmer. "Uradnik A. F. of L. so brez časti," je dejal. "A klub svojemu zavezniku z mogočnimi korporacijami nalog AFL ne bodo preprečili," je konstatiral. "Izdajalec je sicer nadloga, kot je bolha psu, ampak jo lahko stre. Enako bodo odvrženi judeži, ki pod kinko unijskih voditeljev izdajajo ameriško delavstvo v interesu korporacij."

Na drugi strani je Green in ostali voditelji njemu lojalnih unij, ki trdijo, da je AFL komunistično gibanje, da se poslužuje nepostavnih načinov v stavkah in da vsled tega šeju proti sebi javnost in zakonodaje, katere bodo s svojimi novimi postavami proti AFL lahko pozneje ovirale vse unije. Vsled tega je Lewis izdajalec v zavodnik ameriškega delavstva, ne pa vodstvo A. F. of L., rohni Green.

Nazvite temu boju oče zvez unij napredujeta in to je dobro. Med njima ni posebnih načelnih razlik. Glavna sporna točka je oblika organizacije: ali naj se delavci družijo po strokah, ali po industrijach, v katerih so zaposleni. Ko se unije AFL utrdijo v doslej neorganiziranih obratih, bo morala AFL to dejstvo priznati in pristati na predloge za sporazum in zopetno združenje v enotno federacijo. Sedanja tragična borba je posledica razmer v konservativnosti stare AFL. A tudi AFL ni nikako ekstremistično gibanje, kakor ga skušajo predstaviti kapitalistični propagandisti in voditelji unije AFL. To, da AFL svojo organizatorično in politično nalogu boljše razume kakor AFL, je dobro za ameriško delavstvo. Zato tudi toliko krika in vika med vsemi, ki se boje, da se bi ameriško delavstvo organiziralo industrialno in politično in dalo slovo podpiranju kapitalističnih strank.

Čiščenje v Rusiji

Poročila iz Moskve o čiščenju, premestitvah, odsavljanju in eksekucijah so svedok, da je opozicija v vrhujih plasteh proti sedanjemu režimu večja, kot pa se je prvotno domnevalo. Tudi "trockijevcev" in "špijonov" je več kot smo sodili iz prvih obravnav proti njim, ako je res, da je vsakdo, ki je kaj zakrivil, pokvaril, sabotiral ali pa onemogočil uspešno izvršitev kakuge podvzetja trockijevca, sluga Japonske, zaveznik Hitlerja in špijon.

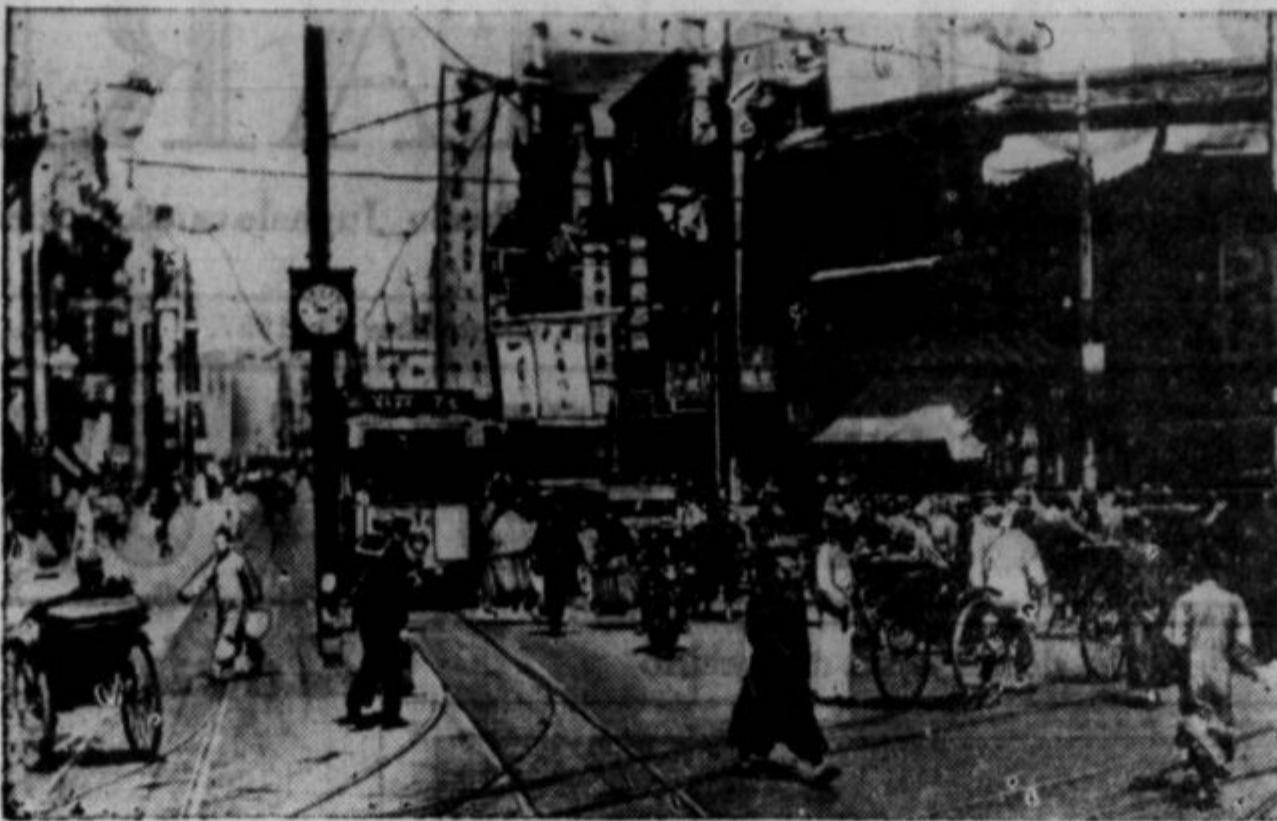
Pripradi so ravnatelji, komisarji, uredniki, načelniki kolektivnih farm, inženirji, profesorji itd. Skoro vsi, ki so bili odstavljeni, obsojeni v smrt ali pa v Sibirijo, so prišli na svoja odgovorna mesta kot člani komunistične stranke. Po odkritju njihove nezvestobe ali nesposobnosti so označeni za izdajalce stranke in ljudstva.

To odkrivjanje in čiščenje je ugledu sovjetske Unije in inozemstvu veliko škodovalo. Tudi prestidž sovjetske armade je padel, kajti če se vlada ne more zanesti niti na svoje maršale in generale in jih mora pobijati radi nezvestobe, kako se naj na tak vojaški aparat zanesi v slučaju vojne?

Vlada v Moskvi ve, kakšno je mnenje po svetu o njeni kampanji za iztrebitev špijonov, sabotažnikov in zarotnikov z odgovornimi mest, a se zanaša, da bo to kampanjo uspešno izvedla, dosegla na to kaj velikega in si prestidž zopet dvignila. Ampak mnogi so skepsični in smatrajo, da vlada označuje za "rušilce" in izdajalce tudi one, katerih edin prestopek je, da žele pravico kritiziranja, ne pa samo poslušati in delati.

"Viteštvu" v moderni dobi

Starodavni vitezi v svojih vojnah navadno niso pobijali starcev, žen in otrok, ker je bilo to nečastno. Hitlerjevi, Mussolinijevi in japonski "vitezi" pa imajo največje veselje moriti iz varnih višin neoboroženo ljudstvo, mesta pa spreminjajo v razvaline.

Na sliki je Nankingska cesta (Nanking Road) v Sanghaju, ki vodi skozi del mesta, kateri je pod upravo velesil, v prvi vrsti Anglije in Zed. držav. Imenujejo ga "International Settlement". (Mednarodna naselbina). V njemu prebiva okrog milijon ljudi. Francija ima

v Sanghaju svoj del mesta. Sanghaj ima 3.500.000 prebivalcev. Imenujejo ga za peto največje pristanišče na svetu. V sedanji vojni je bilo v Sanghaju ubitih izmed civilnega prebivalstva že tisoče ljudi, med njimi tudi nekaj Američanov, Anglezarjev in drugih tujcev.

IVAN CANKAR V RAZPRAVAH KAJ JE IN KAJ NI BIL

Ceždalje več zanimanja za najodličnejšega prvaka na slovenskem pisateljskem polju

V starem kraju so izdali Cankarjeve spise v novih knjigah. V "kulturnem" vrtu v Clevelandu so mu postavili spomenik. Tisti pa, ki tudi herejo Cankarja, so njemu v sloveni ustavili "Cankarjev Glasnik". Revija "Njiva" v Jažni Ameriki se Cankarja spominja s članki v vsaki stevilki.

Ivan Cankar je umrl zlomljen telesno in uničen duševno v dneh, ko je končeval svetovno vojno. Ameriški tisti Cankar, ki je ustvarjal svoje duševne proizvode, nikdar ne umre. Julija 1916 je bil pri njemu s svojim prijateljem Albert Širok. O tem svojem posetu podaja sledeče vteze:

Še nikdar se nisem počutil tako zdravega. Krepak, kakor bi bil pravkar stopil iz kopeli, bi se lovil rad kakor otrok po travnikih, plezal po drevju in vrških. — Pokrajina se je bleščala vsa v solnčnem mleku. Raz drevje je kapljalo to mleko, z veje na vejo, na grmičevje in se pretakalo v potoku cest. Ne oblačka na nebuh ne neglige; povsod samo solnce, solnce. Pesmi skritih pevcev so prepletale ozračje.

Cesta se je leno plazila na Rožnik.

Kar tako, brez pravega vzroka, sva se smejava s prijateljem in sva šla navzgor. Solnce, plamenče skozi sito vej, nama je jemalo pogled.

In koderkoli so najine mislite, obsedale so na Rožniku pri Cankarju.

"Misiš, da bo doma?"

"Bo! — Nemara še spi."

Zadnjici se je ovila pot, narančnost proti vrhu je okrenila glavo. Za sabo sva slutila zvezne mesto, pred nama je rastla cerkvica.

Kar naenkrat se je pojavil Cankar pred nama. Vihtec palico nemirno po zraku, je stopil živahnemu navzdol: spočit, zdrav, svež.

Odzdravil je, ustavil se je in vprašal:

"Kam?"

"Ko smo bili v nedeljo pri vas, gospod Cankar, ste nam rekli, naj še kaj pride, prenosili zapustimo Ljubljano, pa sva prisla danes midva."

"Smola! — Zdaj sem namejen v mesto. Vsak petek hodim dol v brivec. Potem pa se zasmudim pri Kraigherju. Ko je bil v nedeljo pri meni, je rekel, da me danes počaka s kosiom. Sicer pa se lahko ustavimo nekaj časa v gostilni pod Rožnikom."

Šli smo navzdol. Solnce nam je slepilo oči.

Moj tovariš je imel pri sebi pravkar kupljeno zbirko "čez plan". Cankar jo je spoznal po platnicah:

"Zupančič? — Škandal! Te pesmi bi morali znati že davno napamet!"

Prešli smo na izpite.

"Kako, ste dobro poplaknili slovo od studentovskih let!"

"Pri "Fajmoštru" smo pili in peli."

Cankar se je zamislil: Lepa so pravzaprav študentovska leta, rad mislim nanja.

Nereno je le, da je pouk, kadar je dan kakor danes, ko je solnčno nebo in vse cvete in poje. V takih dnevnih človek greši, če gre v solo. Jaz sem zavil ob takih prilikah vseraj

je bleščalo v oči. Tu si slutil Ljubljancico in tam dalje živerebrijo kačo Save.

Cankar je nadaljeval smehljaje:

"Pravzaprav sem bil zloben takrat. Z vsako slovensko nalogo, ki nam je dal Levec, nisem bil zadovoljen. Pričkal sem se z njim, dokler si nisem priboril pravice, da pišem polnoma proste spise. Včasi pa sem moral vendar pisati isto nalogo kakor vsi drugi. Ob takih prilikah sem bil jezen in v takih nalogah sem se navadno iz vsega delal norca. Ena taka naloga je bil prost spis o Savi. Zaman sem se lagal, da Save ne poznam, da sem jo le enkrat videl samo za hip in slab razpoložen in jo drugače poznam. Včasih sam se izklučil na zemljevidu. Nalogo sem moral pisati. In zbral sem vso svojo klepetavost in v svojo virtuočnost sem opisal modro vijugo Save na zemljevidu.

Razgled z ljubljanskega grada je bila druga taka naloga. To sem pisal s pravim užitkom. Podal sem najprej jutranje razpoloženje, nato sem opisal vse svoje hrepenjenje, da vidim Ljubljano enkrat visoko z gradu skozi kristalno ozračje juča v prvih žarkih mladega solnca. — Se v mraku sem lezel previdno na grad, nisem oziral na mesto, da bi si ne skrival poznejšega utisa. Še malo, pa bom na vrhu. Vzhod je krvavel. Sreč mi je bilo od pričakovanja. Se par trenotkov —

Cankar je zaril palico v prah, ustavil se je in je govoril s stopnjevalno napetostjo:

"Se par trenotkov in videl bom belo Ljubljano, čisto in neoskrupljeno od dima in prahu. — Prvi žarki so že lili od vzhoda. Še trenotek! Zdaj! Zelo pogledam navzvod: povsod sama megla, megla."

Zasmejali smo se, da so odfrčale ptice z bližnjega drevja, in smo sli veselo dalje. — Moj prijatelj je bil radoveden, kaj je rekel Levec-taki nalogi."

"Nič," se je smejal Cankar, "nalogo je prečrtal in dal mi je odlično."

Menda sem bil v peti realki takrat. Levec nam je dal za domačo nalogu spis o Kacljnarju. Vsi so oddali naloge razen mene. Levec je bil hud.

Cankar, kje imate naloge?"

"Spisal sem jo v verzih."

"Oddajte jo! — se je bolj razhudil Levec."

Drugi dan se je Levec jezik na nekatere, da nič ne poslušajo. Aha, sem si mislil, treba bo, da se malo poboljšam.

Po končani uri me pokličev. Pripravil sem se že na pridigo. On pa pravi: "Dobra je vas naloga in izide v "Zvonu" — in pri tem mi je stisnil v roko goldinar. — To je bila prva moja pesem, tiskana v "Zvonu" in tisti je bil moj prvi honorar."

(Dalje prihodnjih.)

Zahvala za naklonjenost

Piknik Konference JSZ in PM dne 1. avgusta v zapadni Penni je zadovoljivo uspel. Hvala vsem, ki so pomagali, in udeležencev iz raznih krajov. Zabave je bilo v izboljšu in vsi smo se zadovoljni razšli.

J. Ambrozich.

Borba med japonskimi in drugimi imperialisti za bogastva na Kitajskem

(Nadaljevanje s 1. strani.)
dala ni, torej proti mednarodnim zakonom dvojni zločin!

Ako bi bila Anglija protistrala tako energično proti napadom na civiliste v Španiji, bi lahko verjeli, da res brani mednarodne zakone. Toda v tem slučaju se je izkazalo, da ji več za milijardo investicij kot pa za napad "na civiliste". Ti so le za preteze, da je lahko pogna proti japonskemu imperializmu protest svojega imperializma.

Vojna v Aziji neizogibna

Ameriški predsednik Roosevelt je glasom postave dolžan proglašiti neutralnost. Zed. držav čim ugotovi, da je izbruhnila vojna med dvema deželama, ali pa civilna vojna v predvini objavljena v Nankingu, potrjuje resnico, da se Moskva tega zaveda, ne pa bi šla rada po kostanj v ogenj proti Japonski.

Pogoda, ki jo je USSR sklenila s Kitajsko in je bila nedavno objavljena v Nankingu, potrjuje resnico, da se Moskva tega zaveda, ne pa bi šla rada po kostanj v ogenj proti Japoni. Proglasil je v slučaju Španije in s tem pomagal fašistični klici v Španiji. Toda glede Kitajske molči, ker so tu prizadeti ameriški kapitalisti, dočim v Etiopiji in Španiji niso bili.

Vojna na Kitajskem je prav tako mednarodna, kakor v Španiji. Razli

VALERIJAN PDMOGYLYN:

“MESTO”

ROMAN

Poslovenil za “Proletarca” TONE SELISKAR

(Nadaljevanje.)

Ulica ga je sprejela s tihim predvečernim selestom in noge so mu bili lahke, polne prozne moči, kakor da bi jih nosile nove jeklene vzemeti. Hodil je počasi, izzivalno je dvigal glavo, kakor da vse je več ko drugi, da, ta zavest ga je tako osvajala, da je gledal po svetu z bleškom v očeh in vsi njegovi gibi so bili polni vednosti. Vesta proces ohole hoje, potem pa občutek brezibnega delovanja slehene svoje mišice ga je upijanil s tolikšnim zadovoljstvom, da niti pomisliš ni, kam ga nosijo noge.

Na Hreščatiku si je kupil časopis, sedel k mizici zunaj kavarne in si naročil kavo s pescivom. Z nepočitljivo in nenadno iznajdljivostjo je prekrižal noge, leno je mesjal dlečo pijačo, in površno si je ogledaval sto in stoljudi, ki so hodili mimo ograje z vso njihovo raznovrstnostjo, opazoval je ves pogon cestnega prometa. Nato je odprl časopis na strani oglasov.

— Se peciva! je zaklical-dekllic, ki se je prebiliza.

Sinfonični koncert v operi ga je najbolj nikmal, saj še nikoli ni slišal takšnega koncerta. Sedel je v avtobus, četudi ni bilo daleč, ter izstopil na Vladimirske ulice. Kupil si je pri blagajni drago — na vsak način drago! — vstopnico in se nato sprehajal po zaokroženem foijerju ves vesel vedno se menjajočih obrazov, postav in oblike. Cudno je vplivala nanj množica. S svojim šumom in razgibanostjo je dramila že itak dovolj napete njegove žive in bilo mu je, kakor da bi prvič videl toliko ljudi in z njimi vred občutil neko sorodnost, da ga je vsega omamila rastega živega sožitja z množico. Če je slišal smeh poleg sebe, bi se tudi sam rad smejal. Nenadoma so mu bili vsi ti neznani obrazi ljubši od vseh onih, kar jih je do sedaj spoznal.

Ko se je utapljal v goščavo čarobne množice, ki se je letu zbrala, kakor da bi prišla na prikaz najlepših predstavnikov človeškega rodu, je zagledal žensko. Željno je naprejal pogled, pretipal jo je skozi pozorno prosojno obleko, razgalil je s pogledom še bolj njene gele roke in ramena, občutil je nasladno priznlost nog v svilenih nogavicah, ki so se guibile pod valovitim zgibom krila. Množica je izzarevala slast kakor razcveteno, pomladno drevo svoj duh ženitovskega cvetja, gnetila ga je z mogočnostjo svoje čutnosti skrite v globinah vseh teh bitij in zdele se mu je vse to le en sam samec in ena sama samica z vtešeno strastjo.

Na koncertu je bil raztresen, pridavljen od silnosti množice. Bil je po prirodnem zakonu sam delec te množice, toda z nikomur si ni mogel razgovoriti. Užaljenosti, ki ga je zajela vsprito to osamljenosti, se je čudil. Seveda, vsi ti okoli njega so sami kulturni ljudje, ki čitajo revije in prav mnogi med njimi bili počasni, če bi se seznanili z nadarjenim književnikom! A od njih ga deli široka meja, on je zdaj le neko protansko telo, ki je povsem slučajno padlo v središče tega drobno izdelanega organizma. O, da bi imel vsaj enega samega znance! Zdaj pa je kakor duh, morda celo dovršen duh, ki se kljub vsem željam ne more radovati resničnega, stipljivega bivanja na zemlji. Bil je samotar zdaj pa mu je to napak hodilo.

Pred začetkom se je zelo žalosten potikal po hodnikih. Množica je z lahkoto razbila njegovo ošabnost in tako brezskrbno ga je uničila, da je končno lovil le samo še ulomek svojih visokih misli o sebi. Sicer pa se ni nicensar zgodilo, le preutrujen je bil. Toda on je književnik, o tem ni govora in vsi ti rilci so mu deveta brigata! Med njimi prav gotovo nimenega, ki bi bil zmožen svoja dela nastiniti!

Iškal je kakršnegakoli razvedrilna, da bi se iznebil te razdrojenosti. Stopal je k mizici za loterijo, ki so jo prirejali po vseh gledališčih v korist dece. Tu je imel vsaj za denar pravico govoriti in ker se množica ni preveč gnala za osirotelo deco, ga je prikupna prodatajka zelo ljubezljivo pozdravila. Srečko? Dvajset kopejk, prosim! Stepan je opazil dobrite: steklenice vina, sladkorčke, puder, množičke, šatulje in vsakovrstni drobiž. Segel je v vrečico in potegnil prazen listek.

— Še eno bom kupil, je dejal.

Lotterija pa je hotela pomagati sirotam, zato je bilo največ srečk praznih, kajti dobička bi bilo presneto malo, če bi vsakdo zadel steklenico vina za dve desetici.

— Še eno! Stepan se ni vdal kar tako.

Po četrti prazni srečki se je zbralok okoli mizice že precej radovednežev, ki so opazovali veselo prodajalko ter mladega neutrudljivega in radodarnega gospoda.

Menda so vse prazne! je dejal s ponarejeno obupnostjo in se veselo muzal, ko je po šesti srečki občutil na sebi toliko radovnih pogledov.

— Oh, nikakor, le sreče nimate... Morda jo imate drugjet, je navihano odgovarjal prodajalka, ko je v interesu komisije za javno pomoč prebadala fanta z zapeljivimi pogledi.

Ko je potegnil deveto srečko, se je obrnil k opazovalcem ves rdeč od razburjenja in ko ga je razgrnil, ga je dvignil v zrak. Zadovoljen krohot je razvnel množico, listek je bil spet prazen.

Zmagoslavno je pogledal po morju glav, ki so tiščake k prehodu, zadržavači začudeño ljudstvo, ki se je hotelo pridružiti omizju in od blizu videti visokega gospoda, ki pravkar kupuje že triindvajseto srečko brez uspeha.

— Prosim srečko! je zazvenel zdajci ženski glas. Ko je Stepan brskal po svojem žepu, je seglo drobno dekle v vrečico. Zadela je cuelci ter ga svečapo izročila Stepanu. Ljudstvo je vikalo od veselja in ploskalo in že hitelo na svoja mesta.

— Drugi del simfoničnega koncerta je poslušal še bolj raztresen kakor prvi. Morda od sramu ali pa od vzenemirjenja mu je, obraz ves plamtel. Bedasto se mu je zdelo, da se je veljal kazal za norca pred tolikimi ljudmi. V srce se je naselila skrb. Tem lažje, ker sta mu od petih karbonev ostala le dva srebrnjaka. Cuelci ga je najbolj mučil in vrgel ga je pod stol. Vrag ga odnesi! In kakšne bodo posledice takšne zapravljivosti —?

Po koncertu je stopil zelo potrt iz opernega gledališča in obstal poleg verande, da bi si prizgal cigaretto. Ta njegov dvojni praznik se je klaverno končal.

Dovolite prižgati! je nenadoma zaslišal poznan glas in že je viden svojo soigralko pri loteriji. Brez slehernega vzroka se jo je zelo razveseli, isti hip pa že vzenemiril. Kakor da bi zagledal nekoga, ki ga je že všečce pričakoval in na katerega ga vežejo njegove najsvetnejše nade. Dostojno je prižgal zadnjoevečne vžigalice in stopil poleg njene.

— Ze gori, je dejala, ko sta zavila skupaj v ulico Lenina.

— Rad bi se vam zahvalil za darilo, je rekel Stepan.

— Toda vlekli jo boste le z dovoljenjem.

— Prosim.

Pogledal jo je ves poražen od njenega zadirčnega glasu. Bila je majhna in drobna, segala mu je komaj do ramen, nosila je plosk klobuček. Ni bil zadovoljen, ko jo je tako primerjal s seboj, vendar pa jo je uslužno prijet pod roke, ko sta moralita iti prek ceste.

Blinila je vanj izpod čela, potegnila svojo roko izpod njegove ter hodila s trdim, skoraj vojaškim korakom.

— Zakaj molčite? je vprašala, ko je zaokrenila v gimnazijsko četrtn.

— Kako pa vas naj imenujem? je plaho vprašal Stepan.

— Ne bodite radovedni! je surovo odgovorila. Imenujejo me Zosjka — je potem milje dodala.

— Zosja... je pričel Stepan.

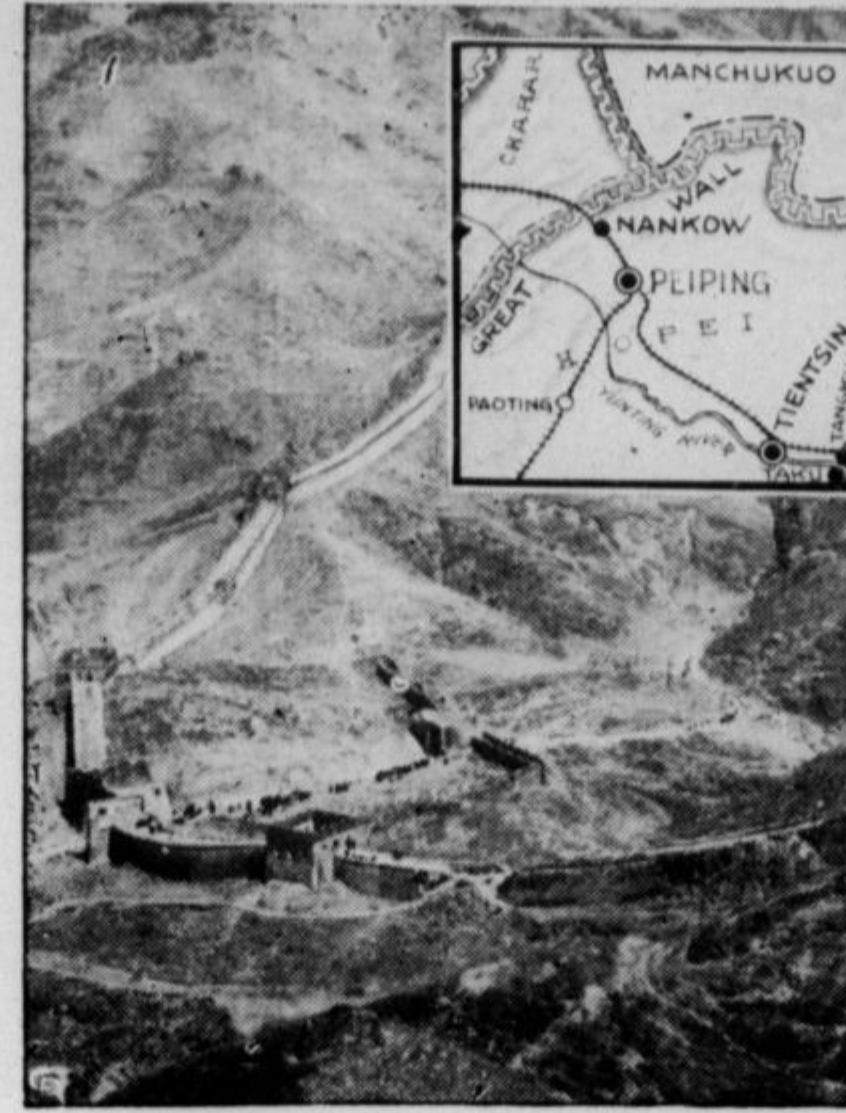
— Kličejo me Zosjka, Zosjka — ga je nestrpno prekinila, gredoč k vhodu.

Tudi Stepan je stopil skozi vežna vrata, ker se je nadeljal, majceno poljuba na temnih stopnicah, da bo tako vsaj malo nagradjen za vse neprijetnost v gledališču in za pravljeni denar. Toda dekle je menda uganilo njegovo željo. Svinjilo je do prvega nadstropja ter zarožljala s ključi.

— Bon jour! mu je kliknila in izginila.

(Dalje prihodnjič.)

ZID, KI KITAJSCHE VEC NE BRANI

Na zemljevidu na vrhu je del severne Kitajske, kjer operira japonska armada. Tudi zid je zaznamovan na zemljevidu. Na sliki spodaj je obzidje pri Nankovskem prelazu. To staro obzidje, ki je največje na svetu, je včasih bilo za Kitajsko dobro obrambno sredstvo. Ampak moderni japonski armadi ni več v oviro.

Iz Jugoslavije

V nedeljo 15. avgusta so rudarji v Hrastniku praznovali 30-letnico obstoja svetje strokovne organizacije "Zvezde rudarje Jugoslavije". Udeležilo se je nad 7,000 ljudi. V povorki je korakalo 6,400 sodrov in sodružev.

— ali pa tudi boj med sodobnostjo in temno prošlostjo.

Za socialiste je načelen. Uredniku imenovanega lista se je posrečilo spraviti v javnost članek, ki se glasi:

"Jugoslovanska nar. skupščina je odobrila konkordat, ki ga je bivša vlada podpisala leta 1935 v Rimu. Boj za konkordat se je razvijal petnajst let. Skupščina ga je odobrila, senat pa še ne, ker ga namera va vlada predložiti senatu še pozneje. Odpor pravoslavne cerkve pa ni odnehal, čeprav je predsednik vlade obljubil pravoslavju, da mu vse one pravice, ki jih jamči konkordat katolikom ter je tudi izpolnil od nunciature v Beogradu razlaganje nekaterih točk konkordata, ki jim pravoslavna cerkev ugovarja. Vse to gibanje oziroma nasprotovanja v zakulisni borbi ni omejilo.

Konkordatne pogodbe so srednjeveškega izvora. Prvotno so rabile države kristjanstvo, ko se je to prilagodilo takratnemu gospodruječemu razredu. Katoliška cerkev je sčasoma pridobila tako velik vpliv v nekaterih državah, da je lahko prekela vladarje in odvezala državljane pokorščine, močnogi nemški cesar je potekl pred rimskim poglavjem in rimske cesarje (nemške) — je kronal papež. Cerkev in država sta bila v tej dobi pri nas tako vezana, da sta se moralia ozirati druga na drugo. Seveda so obstojale takrat tudi že tozadne pogodbe ali diktati.

Z napredkom človeštva in odpornom proti strašnemu teroru (inkviziciji, suženjstvu, tlačanstvu) so pa jeli vstajali novi duhovci, ki so zahtevali svobodo in pravice in demonstracije se je udeležilo tisoč brezposelnih, ki so pravoslavna cerkev in država sicer edina, vendar se pa splošnemu napredku, iz katerega se je razvila tudi liberalizem, nista mogla upirati z uspehom. Svobodomiselnost je uničila domala vse nekdanje vezi med cerkvijo in državami, ali vsaj zrahljala toliko, da cerkev ni imela več diktatorske moči nad državami. Pričetek konkordata še vseeno vzlič te ugotovitvi trdijo, da je Varna podlegel vsled jeze na konfliktu.

V dobi svobodnega liberalizma se je začel razvijati moderni kapitalizem kot naslednik fevdalizma. Kapitalizem se je razvil z vsemi svojimi slabostmi tako, da danes ne more več zadostiti potrebam človeške družbe. Grozi mu nevarnost novega duha socializacije in socialističnega. Zato se vrača nazaj k cerkvenim pogodbam, ki naj mu bolj zasigurajo eks-

stenco. Cerkvena dogma, da morata biti gospodar in delavec, je konservativno geslo, ki uverava kapitalizem, da je kerkev dober zaveznik kapitalističnega razreda. Zaradi tega vse države na stališču današnjega sistema družabnega reda, kako rade sklepajo zavezniške konkordatne pogodbe.

Pri nas so razmere le neznačno drugače. Razumljivo je, da podjetniški razred želi konkordatne pogodbe iz navedenih razlogov. Nasprotno je pa pravoslavna cerkev bolj iz političnih razlogov. Pravoslavna cerkev je bila v stari Srbiji edina, ki je po svojih veljakih imela vpliv v državi. V smislu konkordatne pogodbe bi to pravico morala deliti s katoliškimi in poznede tudi z drugimi veroizpovednimi. S tem srbska cerkev seveda ne more soglasiti. Zato tak političen odpor. Političen, pravimo, ker med Srbi dejansko ni političnega verstva kakor je med nam.

In teh razlogov smo zadnjicu naglašali, da bi za ureditev verske vprašanja po polnoma zadoščali navadni državni zakoni, ki bi verske svobode ne omejili nikomur.

Danes je torej še vprašanje, ali bo konkordat služil pomirjenju v državi ali ne bo. Verskopolični konkordat tegorocne ne more doseči, napravil bi bil pa to verski zakon. S konkordatom so tangirane politične pravice drugih cerkva, zlasti pa se delavskega razreda, ki zahteva tudi svojo kulturo."

Boj rudarjev za zvišanje mezde

Jugoslovanski rudarji, upošleni v državnih rudnikih, so predložili zahtevo za 30% zvišanje mezde. Premogarji pri Terboveljski premogokopni družbi se tudi prizadevajo v pogajanjih z družbo za zvišanje svojih razmer.

Italijansčina obligaten jezik

V dalmatinske srednje šole je uveden pouk italijanskine spet za obligaten jezik. V Zagrebu pa je bilo letos ustanovljeno društvo prijatelje italijanske knjige.

Casopisa "Istra" in "Südtiroler Heimat" poročata, da ni Italija uvelja še nobenih jezikovnih pravice, ki jih je obljubila, ko je podpisala trgovsko in politično pogodbo z jugoslovanskim vlado. Oba casopisa menita, da je bila tista Mussolinijeva obljuba samo papirnate vrednosti. Izpolnil je on nikoli ne bo.

Seja klubu brezposelnih

Chicago, Ill. — Na seji slovenskega klubu brezposelnih, ki je pridružen k Illinois Workers' Alliance, bo poročano o obnovi v Washington in o obiskih naših deputacij pri zveznih oblastih. Pohoda in demonstracija se je udeležilo tisoč brezposelnih, ki so priseli v Washington iz vseh krajev Amerike in Evrope. Ta seja bo v petek 3. sept. ob 9:30 zvečer v dvorani SNPJ. Na dnevnem rednu bo tudi več drugih zadev.

Lewis v radiu

John L. Lewis bo govoril v radiu skozi postaje Columbia Broadcasting kompanije v petek 3. sept. ob 9:30 zvečer, vzdihodni čas.

NAŠE PRIREDBE

Prireditev v korist "Proletarca" in socialističnega kluba v soboto 11. septembra, LATROBE, PA.

Piknik kluba št. 1 JSZ v nedeljo 12. sept pri Želinjariju v WILLOW SPRINGSU v korist "Proletarca".

Prireditev kluba št. 118 JSZ v korist "Proletarca" v soboto 16. oktobra, STRABANE, PA.

V soboto 30. oktobra prireditev kluba št. 11 JSZ v korist "Proletarca", BRIDGEPORT, OHIO.

Dramska prireditev kluba št. 1 JSZ v nedeljo 17. oktobra v dvorani SNPJ, CHICAGO, Ill.

Skupna prireditev vseh slovenskih organizacij v Gowandi

Gowanda, N. Y. — V nedeljo 5. sept. prirede tukajšnja slovenska podpora društva "Zaria Svobode" SNPJ, Sv. Jozefa JSKJ, Združeni Slovenci SSPZ, Pathfinders SSCU in Gowanda Boost

• KRITIKUJOČA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE •

KOMENTARJI

Ameriški Jugoslovani se "amerikinizirajo"; ali pa boga te; morda oboje, kajti tožba za odškodnine v tisočkah se med njimi množe. Še celo "Radnički Glasnik" je dobil čast, da je tožen kar za \$25,000 odškodnine.

*

Delegati na konvenciji unije avtvin delavcev v Milwaukeeju so prejemali po 14 dollarjev na dan. Mnogi so jih vredni, a vsi ne, kar je lahko pravilo tudi za vsako drugo konvencijo.

*

"Am. Domovina" vprašuje, za katero stran bodo pobirali slovenski socialisti v vojni med Japonci in Kitajci. Socialistom treba pobirati ne za eno ne drugo, kajti Japonski bo pomagal z materialom Nemčiji. Dobi ga kolikor hoče tudi v Zed. državah in še morskih. Kar se tiče Kitajske, ji je dala visoko posojilo Anglia, zalažejo tudi z muncijo in istotako Zed. države. Je pa na Kitajskem v stiski nekaj misijonarjev. Morda prične zanje kolektati "A. D."

*

Iz "Nove Dobe" z dne 25. avgusta je razvidno, da se je Mary Bernick potožila proti odkolu potornega odbora J. S. K. J., kateri je odločil, da društva imenovane jednote ne smejo biti včlanjena in gmočno ali drugače podpirati Prosvetno matico. Odgovarja ji tretji glavni podpredsednik JSKJ Frank Okoren iz Denverja, Colo., ki pravi, da ima pravico tolmačiti nejasne točke v pravilih glavnih odborov. Okornov odgovor obsega približno eno kolono prostora. Iz njega eftiram le ta odstavek:

"V informacijo sestri Bernik in vsemu ostalemu članstvu in da ne bode glede tega nepotrebnih mogočih argumentov med članstvom, naj bo takoj povedano, da je glavni odbor na svoji seji dne 1. februarja 1937 tolmačil naša pravila tako, da je podpiran Prosvetne matice z društvenim denarjem kritišev pravil naše Jednote."

Gl. odbor JSKJ smatra Prosvetno matico za politično ustavno, ker deluje pod okriljem politične organizacije (J. S. Z.). Tolmačenje, da je Prosvetna matica pod okriljem socialistične stranke, je napačno, kajti ta nima nad njo nikake kontrole in jo ne išče. Prosvetna matica služi prosvetnemu delu med slovenskim delavstvom in to delo vrši strogo s stališčem delavskih razrednih interesov. Druga ugotovitev proti Prosvetni matici je, da je "deloma protverska". Če bi bila verska, bi proti njej bržko ne bilo nikakih obtožber, ker so naši napredni rojaki točniki in društvo dopuščajo ravnati se po sklepih večine članov. — N. N.

*

"Vsa čast slovenskim ženam in dekletom, ki so se pričele tako resno in živahnno zanimati

za naše narodne noše. To in pa naša narodna pesem je edino, kar nas še napravlja Slovence v tujini."

To ugotavlja "tetka v metropoli". Ampak Slovenci si ne bodo s takim "slovenstvom" napravili prav nič dobrega ugleda.

*

JSKJ je imela že dve mladinski konvenciji in se ponaša, da je napravila z njimi velik uspeh za naraščaj organizacije. Prošla mladinska konvencija je dala priznanje za to glavnemu tajniku Zbašniku in ga imenovala v posebni resoluciji "oce mladinske konvencije". Res izgleda, da je na tem poltu JSKJ pionirka med Slovenci in tudi uspešna. Ampak proti glavnemu tajniku bo precej nevoščljivosti. Kajti je še nekaj drugih, ki si laste zasluga za ta uspeh in pravijo, da jim priznanje pripada bolj kakor njemu. Sicer pa je vseeno, ena resolucija več ali manj.

*

"Glasilo KSKJ" se zahvaljuje "Ameriški Domovini" za uredniški članek o sijajnem napredku jolijetske organizacije. Ček bi se Pirčevim bolj prilegel.

TO IN ONO

Cleveland, O. — Ker nisem tako nadarjen dopisnik, kot je precej naših drugih po metropolji, sem mislil, da bi za enkrat nič ne poročal, kako se nam godi tukaj. Ampak če vam bi ne, pa morda ne boste izvedeli, kaj se dogaja med nami v naši veliki vasi. Dovim, da bi kdo drugi poročal, ker se včas tudi socialisti boje svoje lastne sence, ali po domače rečeno, svojega lastnega glasila. In tako ste iz naše slavne metropole brez poročil.

Najprvo moram omeniti, da imamo vsak prvi petek v mesecu sejo, in sicer v Slovenskem delavskem domu, kateri še vedno stoji na 15335 Waterloov Rd. Soba, kjer zborujemo, je izobraževalna, ker je v nji čitalnica. Tako smo tudi mi naboljšeni, posebno še jaz, kajti ljudje pravijo, da preveč vem, preveč pišem in da ne vem kaj govorim in še manj pa kaj pišem. Well, kaj morem pomagati, če sem pa v izobraževalni sobi! Zakaj ne bi imeli seje rajše kje drugje in na kak drug dan namesto v petek, ko mora človek ribe jesti, da se mu umi bolj bistri!

Ta petek pade na 3. septembra. Torej seja bo tretjega, in dejal bom, da ob 8. zvečer, ako pride skupaj. Upajmo, da bomo vsi na mestu ob pravem času. Kaj bomo vse ukrepali, ne vem. Lahko bi veliko, ampak bi moral biti tudi veliko članov na seji, da bi malo debatirali, ali kot pravi Jože Durnov, da bi imeli nekoliko diskuzije, malo tega, malo onega. Ampak če se nimaš s kom krogati, kako se boš kregal?

Imeli bomo tudi volitve, otrok v industriji?

Na sliki je šest ruskih letalcev, ki so se pred par tedni dvignili v Moskvi v zrak, da izvrše neprakenjen polet preko severnega tečaja v San Francisco. Ko so prešli preko tečaja, je njihov radio brzov utihnil. Vsele kakne nesreče z letalom so se morali spustiti na

plašč, na ledene plošče na arktiku. Læčjo jih ameriški in sovjetski letalci, a dozad brez uspeha. Potrebeni so imeli s seboj za 45 dni. Tretji od leve ne je "sovjetski Lindbergh" Sigismund Levanski, ki je bil pilot in poveljnik posadke na tem poletu.

Registriranje članov soc. stranke ni še končano. — Vprašanje asesmenta

Tajnik klubu št. 115 JSZ s cirkularjem pismu je nam pisal o cirkularju, da je njen urad v sovjetskih letalcih, a dozad brez uspeha. Potrebeni so imeli s seboj za 45 dni. Tretji od leve ne je "sovjetski Lindbergh" Sigismund Levanski, ki je bil pilot in poveljnik posadke na tem poletu.

Seja federacije SNPJ dne 22. avgusta je bila zelo stvarna in plodenosa. Precej diskusije je bilo tudi o delavskem gibanju. Zastopnikom je bilo priporočeno, da naj sodelujejo z Louis Zorkotom, kadar pride sem, kajti on ni samo aktivn in delavskem gibanju pač pa tudi kot društveni delavec v SNPJ. Prihodnja seja federacije bo 26. decembra na Maynardu.

V "Proletarcu" vidim, da Chas. Pogorelec ne agitira sam, pač pa tudi njegova družica. Pa tudi uspešna sta v agitaciji, čeprav sta na medenem potovanju. Seveda, dva skupaj sta vedno uspešnejša kakor en sam. Tako nekako pravi pregovor. Tudi za "bečlarja" Zorkota, ki pride sem na agitacijo, bi bilo priporočljivo, da si najde družico, ki mu bo pomagala. Tako bi ona dva agitirala v vzhoda, Chas. pa od zapada, pa bi Proletarek kmalu dobil 500 novih naročnikov, katere je treba, da začnemo spet izdajati na 8. stranah.

Poskusi za organiziranje angleškega soc. kluba

Sharon, Pa. — Pri meni se je nedavno oglašil organizator soc. stranke iz Pittsburgha. Želite skleniti shod v svetu ustavnosti angleške socialistične poštojanke v tem mestu, nas pa vprašajo za sodelovanje. Če se bo vršil, bo oznanjeno v lokalnih listih. Izgleda, da so se zatečeli tudi Amerikanici zavedati, kaj je delavec najbolj potreben, ako si hočejo zboljšati svoj položaj. — Jos. Cvelbar.

Razočarani Lewis

Poročajo, da je John L. Lewis z demokratsko stranko kakor nezadovoljen. \$600,000 je vložil vanjo, demokratični kongres je bil tako nevhvalezen, da je zavrgel vse, kar je podpiral CIO. Morda bo le Lewis izpametoval in ne bo več trošil delavskega denarja za demokratske kandidate.

Gibanja za "svobodo"

Japonci so kupili v severokitajskih provincah nekaj kitajskih veljakov, ki delujejo zdaj med ljudstvom z gesлом, "hospitva severokitajskih dežel" spadajo prebivalcem teh dežel in ne vse Kitajski. Takih trkov se poslužujejo imperialisti vse povsod.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

V sledenčem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društiev:

SEPTEMBER

LATROBE, PA. — Prireditev v korist "Proletarca" in soc. kluba v soboto 11. septembra.

CHICAGO, ILL. — Piknik klubov št. 1 JSZ v nedeljo 12. sept. v korist "Proletarca" pri Stežinarju v Willow Springsu.

OKTOBER

STRABANE, PA. — Prireditev klubov št. 118 JSZ v soboto 16. oktobra v korist "Proletarca".

CHICAGO, ILL. — Dramski prireditev klubov št. 1 JSZ v nedeljo 17. oktobra.

BRIDGEPORT, O. — Veselica v korist "Proletarca" v soboto 30. oktobra v društveni dvorani.

NOVEMBER

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 28. novembra spevograča soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani CSPS.

DECEMBER

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava klubov št. 1 JSZ v dvorani SNPJ.

1938.

CHICAGO, v nedeljo 13. februarja dramski predstava.

CHICAGO, v nedeljo 10. aprila koncert "Save".

CHICAGO, v nedeljo 1. maja pravomajsko slavlje.

(Tajnike klubov in kulturne odseke klubov ter tajnike konferenčne prisimo, da nam sporočite svoje prireditve za uvrstitev v to kolono in da nam posiljte popravke, ako so podatki o priredbah napacno zabeleženi.)

Milwaukee Leader

Največji ameriški socialistični dnevnik. — Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 540 W. Juneau Ave.

MILWAUKEE, WIS.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1384

Fristna in oskrba domača jedila

Cene zmerne. Postrežba točna.

ZA LICNE TISKOVINE

VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBFNITE NA UNIJSKO TISKARNO.

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.

ZLET V WILLOW SPRINGS
NA PIKNIK V KORIST
"PROLETARCA"
V NEDELJO 12. SEPTEMBRA
V STEŽINARJEVEM VRTU

DOBRA GODBA — IGRE — VSTOPNINA PROSTA

Vabljeni vsi prijatelji delavskega časopisa.

IZGURI JENI RUSKI LETALCI

Predlog Naceta Zlembbergerja za preložitev našega rednega zabora, ki se imenuje "Proletar", da je preveč v splošnem, o Cankarjevi ustanovi itd. Da bi se kregali? Čemu neki? Sa je lahko stvarno na agitacijo s. Louis Zorko iz Cleveland. To je zelo razveselilo. Od moje strani mu bom nudil vso mogočo kooperacijo in gotov sem, da bodo z njim enako sodelovali tudi drugi sodruži in somišljenci. V resnici so na naši dolini, kar se premogarjev, že že dolgo slabe razmere, so pa v okolici malo boljše. Ampak ne glede na razmere ne smemo pod nobenim pogojem dopustiti, da bi "Proletar" šel na vzdol in zagazil v opasnost za obstoj. Jaz sam bi rad šel na agitacijsko turo za ta list, kot sem to storil pred leti, ampak zdaj nisem za drugam kakor za v šaro; to me dostikrat žalosti.

Prepravljalo delo za prireditev v korist "Proletarca" v so

boto 30. oktobra, je v teku. Vstopnice bom razposlal vsem našim naprednim rojakom, in apeliral nanje, da jih razprodajo in agitirajo za čim boljšo udeležbo.

Včasih je imel urednik "Proletarca" več dopisov kot pa je bilo prostora zanje. V nekem poročilu pa sem bral, da so zdaj nekak ponehali. Mogoče sem pri tem tudi jaz nekaj prizadet. Ampak sodruži in somišljenci, "Proletar" je list, ki je vreden vseh vaših počet, čim več hoste pisali vanj, toliko zanimivejši bo, in pri agitaciji za nove naročnike to šteje. Zato pa, poročilo o vseh vaših stvareh, ki se dogajajo med nami, v "Proletarca" in tudi razprodajmo v njemu.

Seja federacije SNPJ dne 22. avgusta je bila zelo stvarna in plodenosa. Precej diskusije je bilo tudi o delavskem gibanju. Zastopnikom je bilo priporočeno, da naj sodelujejo z Louis Zorkotom, kadar pride sem, kajti on ni samo aktivn in delavskem gibanju pač pa tudi kot društveni delavec v SNPJ. Prihodnja seja federacije bo 26. decembra na Maynardu.

V "Proletarcu" vidim, da Chas. Pogorelec ne agitira sam, pač pa tudi njegova družica. Pa tudi uspešna sta v agitaciji, čeprav sta na medenem potovanju. Seveda, dva skupaj sta vedno uspešnejša kakor en sam. Tako nekako pravi pregovor. Tudi za "bečlarja" Zorkota, ki pride sem na agitacijo, bi bilo priporočljivo, da si najde družico, ki mu bo pomagala. Tako bi ona dva agitirala v vzhoda, Chas. pa od zapada, pa bi Proletarek kmalu dobil 500 novih naročnikov, katere je treba, da začnemo spet izdajati na 8. stranah.

Joseph Snay.

Latrobe, Pa.

Tu se bo vršila v soboto 11. septembra prireditev angleško poslujujoči socialistične organizacije. Polovica morebitnega prebitka gre v podporo "Proletarju", ker ga smatramo za list, ki zasluži podporo TUDI TISTIH delavcev, kateri ne znajo našega jezika. Slovenski delavci je list zelo všeč, mnogi drugi pa čitajo angleško stran in pravijo, da vsebuje na takoj malem prostoru res dobro izbrane članke in poročila. Torej na svidenje na naši prireditvi v korist delavskega gibanja.

PLEDGE ALL POWERS OF UAW TO UNIONIZE FORD

All manpower and all resources to unionize the Ford Motor Co.—this was the pledge put forward by the international convention of the United Automobile workers.

Roars from the throats of 1,200 delegates, coupled with wild demonstrations, renewed time and again during the session, fortified that pledge.

Homer Martin, reading his annual report, flung this challenge to Henry Ford:

"Henry, if you want to continue to make and sell automobiles in America, you'd better get ready to put a union label on those Fords!"

The crowd went wild. It took 10 minutes before they quieted down. Finally, Martin dramatically raised his hands, calling for silence, and the crowd slowly quieted down.

"And that, my friends, is the drum-beat of the funeral dirge of the open shop in the automobile industry," he continued.

They Changed Their Minds

"We have signed an agreement," he said, "with every single manufacturer of automobiles in the United States, with the exception of the Ford Motor Co., and let me say we have working agreements with some of the outlying plants of this company."

"I remember that once Mr. Sloan (Alfred P. Sloan, president of Ge-

neral Motors) said he would never recognize a union. Mr. Sloan changed his mind."

"On another occasion Mr. Chrysler (Chrysler Motors) said he would never recognize a union. Mr. Chrysler changed his mind."

Mr. Ford has said he would never recognize a union. Now, Ford, or somebody for him, already has changed his mind. Ford will further change his mind."

Spy System Outwitted

In another section of his report, Martin declared that "the history of the Ford Motor Co. in relation to labor has been a history of ruthless discrimination and wooden-headed obstinacy against recognition of the elemental rights of his workers."

Describing the Ford spy system, he added that in spite of this espionage—"thousands of Ford workers are today members of the United Automobile Workers."

For nearly four hours, Martin went on with his report, covering all problems facing the union.

Women's Brigade Honored

Heroines of the famed automobile strikes of the past year—the members of the Women's Brigade who braved tear gas, police clubs and bullets to protect their strikers—were signalized honored by the convention of the United Automobile Workers.

"I remember that once Mr. Sloan (Alfred P. Sloan, president of Ge-

Civil Rights

The Bill of Rights, Constitution of the United States in Article I, states: Congress shall make no law respecting the establishment of religion or prohibiting the free exercise thereof or abridging the freedom of speech or of the press or the right of the people peaceably to assemble and to petition the Government for a redress of grievances.

Our boys at South Chicago assembled peacefully on Memorial Day which right, under the Constitution of the United States, they are supposed to have. The violence was not caused by the strikers tho the press is doing all in its power to have the public believe the opposite.

The LaFollette investigation Committee returned their verdict of **guilty of murder** against the Chicago police.

The Peoples Own Investigation sponsored by the Chicago Citizens Rights Committee and the Chicago Civil Liberties Committee through the Citizens Joint Commission of Inquiry just completed a full impartial investigation of the Memorial Day riot near the Republic Steel Plant and made its report to a record crowd Tuesday, August 31st at the Medical and Dental Arts Building Auditorium in Chicago.

The Joint Commission of Inquiry is composed of the following members:

Prof. Malcolm P. Sharp, University of Chicago Law School.

Rev. J. W. R. Maguire, St. Viator's College.

Prof. Earl Dean Howard, Northwestern University.

Rev. Ernest Fremont Tittle, Methodist Minister.

Prof. Paul H. Douglas, University of Chicago.

A survey of importance of this matter to all civic-minded people was made by the following prominent Chicagoans:

Chairman: William E. Rodriguez, Counsel, Chicago Civil Liberties Committee.

Speakers: Nicholas Fontecchio, Assistant Regional Director S. W. O. C.; Malcolm P. Sharp, Chairman, Citizens Joint Commission of Inquiry; George Quicci, Noted Trial Lawyer; Meyer Levin, Novelist; Alfred Kammin, Secretary, National Lawyers Guild, Chicago Chapter.

To bring a true picture to the people of Chicago and of the whole country of what happened at South Chicago on Memorial Day is the work of this Commission.

"Now It Is Up To Chicago" is the message from Senator Robert M. La Follette.

Know What You Are Voting For

At the last election the people of Chicago voted into power the administration under which they are now suffering—they are clubbed, gassed and shot when they strike, they are not allowed to see the pictures of what actually happened on Memorial Day, they cannot learn the truth through the daily press, in general, the working class is getting the worst end of every deal.

Will the Memorial Day Massacre be a lesson to the people or will they

old as 70 may be called for service in an emergency.

In Japan the long lines of mere babies in uniform shout "Banzai" (long life) to the emperor as they raise their guns in the air. Japan provides strenuous military training, teaching her youth that death in battle is one of the greatest privileges of a loyal Japanese.

While England does not yet organize future fighters on a large scale, officers' training corps are re-created in most British schools, where fundamentals of trench warfare and artillery defense are taught. English boys may be seen learning to fire cannons near Dover, Britain's port on the English channel, which may be attacked by long-range guns or from the air in the next conflict.

Meanwhile, as rumors of war are rampant throughout Europe, the

youth of the continent are on the march.—Milwaukee Leader.

Playing soldier was once a mere childhood pastime but today governments are making it a deadly part of each boy's training with hundreds of thousands of youth of Italy, Germany, Japan and England mobilized to learn the art of soldiering.

Fascist Italy snatches boys almost

from the cradle to train them for the army. Nearly a half million children have been enrolled in the Ballila, Mussolini's youth organization. All these boys are under eight years of age. Italy's dictator plans to educate them so they will know much about soldiering when they enter the army at 15 years of age. Military service is compulsory in Italy and men as

old as 70 may be called for service in an emergency.

In Japan the long lines of mere babies in uniform shout "Banzai" (long life) to the emperor as they

raise their guns in the air. Japan

provides strenuous military training,

teaching her youth that death in

battle is one of the greatest privi-

leges of a loyal Japanese.

While England does not yet orga-

nize future fighters on a large

scale, officers' training corps are re-

created in most British schools, where

fundamentals of trench warfare and

artillery defense are taught. English

boys may be seen learning to fire

cannons near Dover, Britain's port

on the English channel, which may

be attacked by long-range guns or

from the air in the next conflict.

Meanwhile, as rumors of war are

rampant throughout Europe, the

youth of the continent are on the

march.—Milwaukee Leader.

Playing soldier was once a mere

childhood pastime but today govern-

ments are making it a deadly part

of each boy's training with hundreds

of thousands of youth of Italy, Ger-

many, Japan and England mobilized

to learn the art of soldiering.

Fascist Italy snatches boys almost

from the cradle to train them for the

army. Nearly a half million children

have been enrolled in the Ballila,

Mussolini's youth organization. All

these boys are under eight years of

age. Italy's dictator plans to educate

them so they will know much about

soldiering when they enter the army

at 15 years of age. Military service

is compulsory in Italy and men as

old as 70 may be called for service

in an emergency.

In Japan the long lines of mere

babies in uniform shout "Banzai"

(long life) to the emperor as they

raise their guns in the air. Japan

provides strenuous military training,

teaching her youth that death in

battle is one of the greatest privi-

leges of a loyal Japanese.

While England does not yet orga-

nize future fighters on a large

scale, officers' training corps are re-

created in most British schools, where

fundamentals of trench warfare and

artillery defense are taught. English

boys may be seen learning to fire

cannons near Dover, Britain's port

on the English channel, which may

be attacked by long-range guns or

from the air in the next conflict.

Meanwhile, as rumors of war are

rampant throughout Europe, the

youth of the continent are on the

march.—Milwaukee Leader.

Playing soldier was once a mere

childhood pastime but today govern-

ments are making it a deadly part

of each boy's training with hundreds

of thousands of youth of Italy, Ger-

many, Japan and England mobilized

to learn the art of soldiering.

Fascist Italy snatches boys almost

from the cradle to train them for the

army. Nearly a half million children

have been enrolled in the Ballila,

Mussolini's youth organization. All

these boys are under eight years of

age. Italy's dictator plans to educate

them so they will know much about

soldiering when they enter the army

at 15 years of age. Military service

is compulsory in Italy and men as

old as 70 may be called for service

in an emergency.

In Japan the long lines of mere

babies in uniform shout "Banzai"

(long life) to the emperor as they

raise their guns in the air. Japan

provides strenuous military training,

teaching her youth that death in

battle is one of the greatest privi-

leges of a loyal Japanese.

While England does not yet orga-

nize future fighters on a large

scale, officers' training corps are re-

created in most British schools, where

fundamentals of trench warfare and

artillery defense are taught. English

boys may be seen learning to fire

cannons near Dover, Britain's port

on the English channel, which may

be attacked by long-range guns or

from the air in the next conflict.

Meanwhile, as rumors of war are

rampant throughout Europe, the

youth of the continent are on the

march.—Milwaukee Leader.